

Asia: VN/2588/2024

Lausuntopyyntö: Arviomuistio kansallisen julkisten hankintojen tietovarannon perustamisesta ja ostolaskutietojen julkaisemisesta

Yleistä

Ovatko arviomuistion nykytilan kuvausta koskevat osiot oikeansuuntaisia ja riittävän kattavia? Olisiko nykytilan kuvausta syytä täydentää joillain näkökulmilla tai tarpeellisilla tiedoilla?

Nykytilan kuvausta koskevat osiot ovat oikeansuuntaisia ja riittävän kattavia.

Ovatko arviomuistioissa esitetyt toimenpiteet vaikutuksineen oikeansuuntaisia? Olisiko toimenpiteitä syytä täydentää joillakin näkökulmilla jatkovalmistelussa?

Ehdotus 1: Hankintayksikkötunnisteiden käyttöönotto on kannatettavaa. Esimerkiksi Poliisihallitus-kirjanpitoyksikössä on 14 virastoa, joista 11 virastolla on yhteinen y-tunnus. Hankintayksikkötunnisteiden käyttöönotto rikastaisi tietoa ja parantaisi hankintojen läpinäkyvyyttä.

Ehdotus 3: Kilpailutustunnisteen käyttöönotto lisää hankintayksiköiden hallinnollista työtä. Mikäli kilpailutustunniste otettaisiin käyttöön, edellyttäisi se vahvaa automaation lisäämistä virheiden välttämiseksi. Poliisihallitus ehdottaa, että valtion virastot, jotka käyttävät Handi-sopimushallintaa tai muuta vastaavaa sopimushallintaratkaisua, voisivat merkitä sopimushallintaan esimerkiksi valintaruudulla, onko kyseessä kilpailutettu vai ei kilpailutettu sopimus tai tilaus.

Ehdotus 4: Ostolaskujen turvallisuusluokittelu SC-koodeilla. Ostolaskujen turvallisuusluokittelu on tavoitteena kannatettava. Kuitenkin on huomioitava, että Handissa tilaukset ja ostolaskut voidaan jo nyt ns. "lukottaa", jolloin ne näkyvät vain rajatulle joukolle. Poliisi pitää turvallisuusviranomaisena ensiarvoisen tärkeänä, että salassa pidettävät ja turvallisuusluokitellut ostolaskut eivät siirry julkisten hankintojen tietovarantoon, vaan sinne siirtyvät ainoastaan julkiset ostolaskutiedot. Poliisihallitus huomauttaa, että sekä julkisissa että salassa pidettävissä ja turvallisuusluokitelluissa ostolaskutiedoissa voi olla riski tiedon kasautumiselle, jolloin julkisesta tiedosta voi tulla salassa pidettävää tai turvallisuusluokiteltua tai tietojen luokitus voi muuttua. Tästä syystä harkinta yksittäisten ostolaskujen siirtämiselle julkisten hankintojen tietovarantoon tulee olla hankintayksiköllä.

Ehdotus 5: Markkinakartoituksista ja tietopyynnöistä ilmoittaminen. eForms-lomake markkinakartoituksista ja tietopyynnöistä ilmoittamiseen on kannatettava. Uusi lomake parantaa tiedon laatua ja erottaa nämä ilmoitukset varsinaisista hankintalain tarkoittamista ennakoilmoituksista.

Ehdotus 6: Hankintayksiköiden ilmoittaminen hankintailmoituksilla. Yksittäisille hankintayksiköille tai yksittäisten hankintayksiköiden muodostamille yhteishankinnoille tämä mahdollinen muutos ei aiheuttane merkittäviä muutoksia. Yhteishankintayksikölle ja valtion palvelukeskuksille tämä aiheuttaa kuitenkin merkittävää hallinnollista työtä, joka voi valua yhteishankintaan osallistuvien hankintayksiköiden tehtäväksi tarvittavien tietojen toimittamiseksi. Yhteishankintayksikön (Hansel Oy) osalta hankintayksikkökohtaiset tiedot ovat jo saatavissa Hanselin palveluista, joten niiden osalta lienee mahdollista hyödyntää jo olemassa olevia tietolähteitä.

Ehdotus 7: Tarjouspyyntöasiakirjojen toimittaminen ja saatavuus. Julkisten tarjouspyyntöasiakirjojen osalta ehdotus on avoimuuden ja tiedon parantamisen kannalta kannatettavaa. On kuitenkin huomioitava, että etenkin turvallisuusviranomaisten PUTU-hankinnoissa (puolustus- ja turvallisuushankinnoissa) on salassa pidettäviä ja turvallisuusluokiteltuja tietoja, jotka toimitetaan vain rajatulle joukolle vastaanottajia. Ehdotuksessa tulee huomioida hankintayksiköiden tarve ja oikeus harkita, mitä asiakirjoja hankintailmoitukset.fi -palveluun voidaan pysyvästi laittaa.

Ehdotus 9: Tarjousten vertailuperusteiden ilmoittaminen (rakenteinen muoto). Ehdotus on kannatettava. Lisää käytettävissä olevan tiedon laatua ja hyödynnettävyyttä.

Ehdotus 10: Velvoite toimittaa tarjoukset hankintailmoitukset.fi-palveluun. Poliisihallitus ei kannata ehdotusta turvallisuusviranomaisen näkökulmasta. Tarjouksissa on lähes poikkeuksetta tietoja, jotka kasautuessaan voivat muuttua salassa pidettäviksi tai turvallisuusluokitelluiksi ja voivat aiheuttaa riskin kansalliselle turvallisuudelle. Vähintäänkin harkinta, minkä tarjouskilpailujen tarjoukset tietovarantoon toimitetaan, tulee olla hankintayksiköllä.

Ehdotus 11: Jälki-ilmoitusvelvollisuuden laajentaminen (kansallisen kynnyksarvon ylittävät). Poliisihallitus ei kannata kansallisen kynnyksarvon ylittävien, mutta EU-kynnyksarvon alittavien kilpailutusten pakollista jälki-ilmoittamista. Velvollisuus lisäisi hallinnollista työtaakkaa merkittävästi etenkin isoissa virastoissa/kirjanpitoyksiköissä. Lisäksi valvontaa tekeville viranomaisille aiheutuisi lisäkustannuksia ja lisääntyvää rahoitustarvetta. On huomioitava julkisten sektorin tuottavuusohjelmat, joilla pyritään tehostamaan julkisen sektorin tuottavuutta ja vähentämään kustannuksia. Muutoksella olisi päinvastainen vaikutus.

Ehdotus 12: Jälki-ilmoituksen laiminlyönnin sanktiointi. Poliisihallituksen näkemyksen mukaan jälki-ilmoitusten määrän lisäys saataisiin aikaan myös muilla keinoilla, kuin sanktioinnilla. Yksi mahdollinen keino olisi esimerkiksi automaattiset muistutukset jälki-ilmoituksen tekemisestä niissä hankinnoissa, joissa se on pakollista. Sanktiointi aiheuttaa mahdollisia lisäkustannuksia paitsi hankintayksiköille, myös valvoville viranomaisille.

Ehdotus 13: Kilpailutuksiin osallistuneiden yritysten ilmoittaminen jälki-ilmoituksella. Poliisihallitus ei näe tälle tarvetta ja muutos lisäisi hallinnollista työtä. Muutoksen sijaan jälki-ilmoituksella voisi ilmoittaa saapuneiden tarjousten lukumäärä sekä tarjonneiden pk-yritysten lukumäärä ilman, että varsinaisia tarjoajatietoja ilmoitettaisiin.

Ehdotus 14: Jälki-ilmoituksella tieto sopimuksen arvosta ja kestosta. Ehdotus on kannatettava ja parantaisi tiedon laatua ja yhdenmukaisuutta. Lisäksi se velvoittaisi hankintayksiköt tosiasiallisesti määrittämään sopimuksen arvon sopimushallintaa ja sopimusvolyymin seuranta varten.

Ehdotus 15: Velvoite ilmoittaa puitejärjestelyn sisäisistä hankinnoista. Ehdotus ei ole kannatettava. Jälki-ilmoitusten tekeminen aiheuttaa ylimääräistä hallinnollista työtä jo tällä hetkellä esimerkiksi dynaamisten hankintajärjestelmien (DPS) sisäisten kilpailutusten ja EU-kynnysarvon ylittävien kilpailutusten osalta. Mikäli myös puitejärjestelyjen sisäisistä hankinnoista pitäisi ilmoittaa jälki-ilmoituksella, työmäärä kasvaisi merkittävästi. Yhteishankintojen sopimusten käyttöä voidaan seurata mm. Hanselin järjestelmien kautta.

Ehdotus 16: Velvoite toimittaa sopimustietoja. Ehdotus on sinänsä kannatettava, mutta aiheuttaisi merkittävää lisäystä hallinnolliseen työhön ja todellinen hyöty verrattuna virastojen omiin sopimushallintaratkaisuihin on kyseenalainen. Muutos aiheuttaisi samojen tietojen syöttämisen useisiin järjestelmiin tai mahdollisissa tietojärjestelmäintegraatioissa kustannusten lisäystä. Hankintasopimustietojen inventointia ja sopimushallinnan kehittämistä voitaneen velvoittaa myös muilla tavoilla.

Hankintatietovarannon soveltamisala ja säädösympäristö

Onko hankintatietovarannon perustamisen ja ylläpidon edellyttämät sääntelytarpeet tunnistettu kattavasti?

Kyllä.

Onko sellaisia hankintayksiköjä tai hankintoja, jotka erityisesti tulisi rajata tulevan hankintatietovarantoa koskevan sääntelyn ulkopuolelle tai toisaalta sisällyttää siihen?

Poliisihallituksen näkemyksen mukaan turvallisuusviranomaisten hankinnat ovat pääsääntöisesti sellaisia, joiden osalta hankintayksiköllä pitää olla hankintavaltaa siitä, sisällytetäänkö hankinta hankintatietovarantoon. Lähtökohtaisesti kokonaan julkiset hankinnat voidaan ostolaskutietojen

osalta sisällyttää tietovarantoon, mutta hankinnat, joissa on salassa pidettävää tai turvallisuusluokiteltua tietoa, voitaisiin harkinnan perusteella jättää tietovarannosta pois. Hankintayksiköissä tulisi myös pystyä arvioimaan riski mahdollisen tiedon kasautumisen osalta, jolloin julkisestakin tiedosta voi tulla salassa pidettävää tai turvallisuusluokiteltua ja näin ollen sen julkaiseminen voi muodostaa riskin kansalliselle turvallisuudelle.

Sisältävätkö hankintayksiköiden ostolaskutiedot henkilötietoja siinä määrin, että niiden käsittely saattaisi aiheuttaa EU:n yleisessä tietosuoja-asetuksessa tarkoitettun korkean riskin? Jos kyllä, yksilöi, millaisia henkilötietoja tai erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja hankintadata voi sisältää.

Pääsääntöisesti poliisin ostolaskutiedoissa ei ole henkilötietoja, sillä Poliisi ohjeistaa toimittajia, ettei virkamiesten nimiä saa kirjata tai liittää laskuille. Toisinaan niitä kuitenkin laskuilla näkyy ja tietojen tosiasiallinen kontrollointi ja jälkikäteinen korjaaminen on haastavaa. Tietyissä tilanteissa poliisin henkilöstön nimien oleminen ostolaskuissa voi aiheuttaa riskin poliisin toiminnalle.

Mille organisaatioille tulisi säätää oikeus saada omien tehtäviensä kannalta välttämättömät tiedot hankintatietovarannosta salassapitosäännösten estämättä?

Hankintojen valvontaviranomaisille tulisi säätää tällainen oikeus. On kuitenkin huomioitava, että esimerkiksi turvallisuusviranomaisilla tulee olla tapauskohtainen harkintavalta siitä, julkaistaanko yksittäisen hankinnan tiedot hankintatietovarannossa salassapidon vuoksi.

Hankintatietovarannon tietosisällöt

Puuttuuko hankintatietovarantoon kerättävien tietojen listauksesta joitakin olennaisia tietosisältöjä?

Ei puutu.

Puuttuuko toimenpiteistä jokin tietosisältöjä ja niiden hyödynnettävyyttä parantava toimenpide?

Ei puutu.

Seurataanko hankintayksikkösi hankintasopimusten käyttöä sopimuskauden aikana sopimusjärjestelmän avulla tai muutoin? Onko sopimustietojen keräämiselle esitettävä alustava siirtymäaika riittävä?

Tällä hetkellä hankintayksikön hankintasopimusten käyttöä seurataan usein tietojärjestelmin. Poliisi on kuitenkin ottamassa käyttöön Handi-sopimushallintaa, joka tulee tehostamaan käytön seurantaa. Hankintatietovaranto voisi näin ollen hyödyntää suoraan Handissa olevia tietoja.

Näettekö estettä kerätä rakenteisena datana tarjousten vertailuperusteita ja vertailuhintoja/laatupisteitä koskevia tietoja?

Mikäli vertailuperusteet tai etenkin laatupisteet sisältävät joltain osin salassa pidettävää tai turvallisuusluokiteltua tietoa, niiden keräämiseen tulee suhtautua varauksella. Hankintayksiköllä tulee olla tapauskohtainen harkintavalta, julkaistaanko yksittäisten hankintojen osalta näitä tietoja.

Poliisihallitus